

det og staaer der, trods noget Bogstav, trykt paa Papiret. Jeg vil spørge hvad det er, der bevæger Godseieren — og jeg kan nævne flere end eet Exempel derpaa — til at kalde Sønnen af en afdød Fæster op, og sige: „Du faaer ikke Dine Forældres Gaard, jeg har lovet den bort, jeg kan ikke fæste Dig den, men vil Du lade, som om Du er tilfreds, vil Du lade være at beklage Dig offentligt eller omkring paa Egnen derover, saa vil jeg give Dig saa og saa Meget“; jeg vil spørge, hvad der bevæger ham dertil? Er det ikke Respect for den offentlige Bevidsthed. Jeg vil lede Tanken hen paa, hvad den forrige Indenrigsminister har udtalt i Motiveringen af sit Forslag til Landbocommissionen; har han ikke der udtrykkeligt erkjendt, at der maatte tages Hensyn til disse Sædvanerettigheder; siger han ikke f. Ex. om de Fæsteauktioner, som det netop var ham selv, der havde begyndt at indføre, siger han ikke om dem, at der rejste sig en saa almindelig Modstand mod dem, en saa almindelig Misnoie, at de igjen maatte bortfalde, uagtet de kun yderst sjældent vare anvendte, og Udfaldet havde vist sig høist fordeelagtigt for Godseierne? Hvad var da det, der bragte ham tilligemed de Andre, som vilde følge hans Fodspor, til igjen at lade Fæsteauktionerne falde? hvad var det Andet end Respect for den offentlige Bevidsthed? Dette er altsaa ikke saaledes at fæste aldeles bort, naar man omordner de Forhold, som har bestaaet igjennem mange Tider, og man ikke kan nægte, at det findes almindeligt i den offentlige Bevidsthed, — med et Spørgsmaal om, hvor det staaer paa Papiret. — Med Hensyn til, at han vil have lagt Valget af Taxationsmændene i Amtsråadenes Hænder, da skal jeg ligesaa lidet ved dette, som ved noget andet af de forskjellige Punkter, jeg misbilliger, efter den megen Discussion, som allerede har fundet Sted, opholde mig længere.

Udsættelse: Det var netop med det, den sidste Taler sluttede med, jeg vil begynde; det er den Udtalelse, som her har fundet Sted angaaende den Betydning, man tillægger Fæstesædvanen, fordi, siger man, den

ikke staaer indskreven i Loven, og det siger man lige ved Siden af, at man faster Brag paa Udviklingen igjennem Lovgivningen netop heraf; men var da ikke netop det den rette Vei at gaae, at udvikle Sædvanen gjennem Lovgivningen, var det saa forkasteligt? Og naar den ærede Rigsdagsmand siger: saa kommer man til at fastsætte Landgilden, — har da Landgilden ikke været betragtet som fastsat før? saa kommer man videre endnu, saa kommer man til at fastsætte Indfæstningen, siges der; men jeg skal vise den ærede Rigsdagsmand, at der har været en Lov, som fastsatte Indfæstningen, den varede rigtignok kun kort, den blev kasseret efter 2 a 3 Maaneders Forløb, fordi man dengang — det var nemlig rigtignok for det Guds, som stod under det Offentliges Raadighed (Hør!) — frygtede for, at det skulde blive overført paa det private Gods, ligesom man nu ikke vilde have Domainegodserne afløste, fordi man frygtede for, at Exemplet skulde virke med Hensyn til det private Gods (Hør!). Det har været mig saa meget kjerere at kunne gaae ind paa denne Sag, som hvis jeg ikke har misforstaaet den ærede Indenrigsminister, det ogsaa om trent er den Udviklingsvei, han kunde tænke sig, som den bedste; der var desværre saa lidet Positivt i hvad han yttrede, han nægtede Meget, men lovede kun Lidet, men af det Lidet troede jeg at kunne plukke saa meget op, at han meente, at det, at ville indordne sig under Grundlovens § 87, under Expropriationen, ikke var det Rette; thi derved vilde man tabe det gode gamle Fodfæste, man har i den tidligere Lovgivning og den lange Udvikling af denne Lovgivning, hvilken man ved at udvikle videre vilde kunne give en saadan Betydning, at derved indtraadte en virkelig Taxation. Dersom vi komme til at fastsætte Landgilden, fastsætte Indfæstningen, og give Arveadkomst, ere vi komne der, hvor min ærede Nabo (Mourier) syntes vi burde have været for at følge den ærede Forslagsstiller Skridt for Skridt. Min Nabo troede mulig dengang — han tog Feil, som han ofte gjør, naar han taler om, hvad der er passeret i Udlandet — at de udenlandske Lovgivelser kun have beskæftiget sig med Af-